

Makalenin geliş tarihi: 8.04.2019

1. Hakem rapor tarihi: 09.08.2019

2. Hakem rapor tarihi: 20.08.2019

Makalenin yayına kabul tarihi: 04.10.2019

SANAT EĞİTİMİ ALAN VE ALMAYAN ERGENLERİN ÖZ-YETERLİKLERİNİN İNCELENMESİ

Belgin LİMAN (*)

Aylin MENTİŞ KÖKSOY (**)

Öz

Sanat eğitimi, kazandırdığı geniş perspektif ile ergenlerin içinde buldukları dönemi daha uyumlu, daha yaratıcı ve üretken olarak geçirmelerine, kendilerini tanıyarak (ne yapıp ve yapamayacaklarına), sağlıklı benlik ve kişilik geliştirmelerine yardımcı olabilmektedir. Nitekim sorunlarıyla baş edebilme, kendini ifade edebilme, (deşarj olabilme güdüsünün ve ortamının oluşturulması) duygusal, sosyal ve akademik öz yeterliğin gelişimine önemli katkıda bulunacaktır. Bu nedenle araştırmannın çalışma kapsamında, lise öğrencilerinin sanat eğitimi alıp almama durumunun öz-yeterlik düzeylerini etkileyeceği düşünüülerek, 9. ve 11. sınıf öğrencilerinin öz-yeterlik düzeylerinin (duygusal, sosyal ve akademik) incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma tarama modelindedir. Çalışma 2017-2018 eğitim öğretim yılında Niğde ili merkezinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı iki farklı lisede yapılmıştır. Araştırmaya her iki okuldaki 9. sınıf (n=213) ve 11. sınıfta (n=180) öğrenim görmekte olan toplam 393 öğrenci katılmıştır. Veri toplama aracı olarak "Çocuklar İçin Öz-yeterlik Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda okul türü açısından duygusal, sosyal öz-yeterlik puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı; akademik öz-yeterlik puan ortalamaları arasında ise anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Ayrıca 11. sınıf öğrencilerinin ortalama olarak 9. sınıf öğrencilerine göre duygusal öz-yeterlik düzeylerinin daha yüksek olduğu; sosyal ve akademik öz-yeterlik düzey puan ortalamalarının birbirine yakın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ergen, Sanat Eğitimi, Duygusal Öz-Yeterlik, Akademik Öz-Yeterlik, Sosyal Öz-Yeterlik.

*) Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Çocuk Gelişimi Bölümü
(e-posta: bliman@ohu.edu.tr). ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4965-2379>

**) Doç.Dr.,Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği Bölümü
(e-posta: aylinmentiskoksoy@gmail.com.tr). ORCID ID:<https://orcid.org/0000-0003-4549-0579>

Investigation of Self-Efficacy of Adolescents Getting or Not Getting Art Education

Abstract

With its broad perspective, art education can help adolescents spend their time in a more harmonious, creative and productive way, and help them develop healthy self and personality by knowing themselves (whatthey can and cannot do). As a matter of fact, coping with problems, expressing one self (creating the instinand environment of discharge) will contribute to the development of emotional, social and academic self-efficacy. Therefore, in the scope of the study, it was aimed to examine the self-efficacy levels (emotional, social and academic) of 9th and 11th grade students, considering that highschool students' status of having no art education will affect their self-efficacy levels. The research is in the screening model. The study was conducted in tw odifferent high schools in the city center of Niğde in the 2017-2018 academic year. A total of 393 students from 9th grade (n = 213) and 11th grade (n = 180) participated in the study. "Self-Efficacy Scale for Children" was used as data collection tool. As a result of the study, there were no significant differences between the mean scores of emotional and social self-efficacy in terms of school type; A significant difference was found between the academic self-efficacy scores. In addition, 11th grade students had highe rlevels of emotional self-efficacy compared to 9th grade students; social and academic self-efficacy scores were close to each other.

Keywords: Teenager, Art education, Emotional self-efficacy, Academic Self-Efficacy, Social Self-Efficacy

Giriş

Günümüzdeki toplumsal yapıdaki gelişim ile değişmeler edilgen olan, toplumsal olguları ve olayları sorgulamadan kabullenen bireyler yerine, kendine güvenen, dengeli, ilişkilerinde uyumlu, eleştirebilen, ne aradığını bilen ve yaratıcı bireyleri yetiştirmeyi gerektirmektedir. Öz-yeterlik kişinin, performansını gösterebilmede, hedeflenen etkinlikleri planlayıp, başarı ile yapabilme kapasitesi hakkında kendine yönelik yargısıdır (Aşkar ve Umay, 2001,s.2). Bu bağlamda öz-yeterlik inancı bireylerin nasıl hissettiklerini, nasıl düşündüklerini, nasıl motive olduklarına ve nasıl davrandıklarını belirlemektedir. Öz-yeterlik inançlarının dört temel kaynağı olduğunu belirtilmektedir. Bunlar deneyimler, sosyal ya da modeller tarafından sağlanan dolaylı yaşantılar, sözel ikna ve bireylerin fiziksel ve duygusal durumlarıdır. Deneyimlerdeki başarı ve başarısızlıkları, bireyin çevresinden aldığı olumlu veya olumsuz mesajları, bireylerin davranışlarını ve sonuçlarını gözlemlemesi, korku, endişe, stres gibi duygulardır (Kılıç, 2013,s.23;Van der Bjl ve Shortridge-Bagget, 2001,s.5).

Ergenlik dönemi duygusal ve sosyal bir karmaşıklık dönemi olarak nitelendirilmektedir. Ergen olumsuz duyguları ile baş edebilme yeterliğini kazandığında, kendine olan güveni artacak ve yaşadığı olumsuz duyguları başarı ile atatabilecektir (Willemse,

2008,s.84). Ergenin özellikle ruh sağlığının korunmasında duygusal öz-yeterliğin yüksek olmasının önemi vurgulanmaktadır. Duygusal öz-yeterlik, kişinin yaşantısal başarılarının ön koşulu olarak kendi duygularının farkına varabilmesi ve kontrol edebilmesi, yaşamındaki bireysel hedeflerini gerçekleştirebilmesinde önem arz eden sosyal yetkinlik ve becerilerin bir bütünüdür (Acar, 2002,s.54). Duygusal özyeterlik, duyguyla ilişkili bireye ait algılanan becerileri içeren duyguları algılama ve anlama, duyguları davranışları düzenleyici olarak kullanabilme, davranışların değerlendirilmesi ile bağlantılı bir inanç olarak gelişmektedir (Totan, İkiz ve Karaca, 2010,s.74). Ergenlik döneminde özellikle akranlarla sosyal ilişkiler önemli olmaktadır. Akranlar tarafından beğenilmek ve akranlar arasında kabul görmek, akranlarıyla özdeşleşmek önemli olmaktadır (Bayhan ve Işıtan, 2010,s.34). Sosyal öz-yeterlik bireylerin sosyal koşullarda davranışı başlatmaya hazır olma ve yeni arkadaşlıklar geliştirebilme becerilerine olan kanaatleri olarak açıklanmaktadır. Akademik görevleri başarıyla tamamlayabilme konusunda bireyin kendisine olan inancı ise akademik öz-yeterlik olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin hedefleri, motivasyon düzeyleri, akademik başarıları, öğrenmelerine yönelik yeterlik inançlarını etkiler (Schunk, 2009; Akt: Altun ve Yazıcı, 2013, s.151). Bandura, Pastorelli, Barbaranelli ve Caprara (1999,s.265) tarafından ergenlerle yapılan bir çalışmada akademik öz-yeterliğin problem davranışlar üzerinde önemli düzeyde rol oynadığı belirlenmiştir. Öz-yeterlik algısı yüksek olan ergenlerin akademik başarısının daha yüksek olduğu, akranlar arasında popüler oldukları ve bu durumun gelişimlerine katkıda bulunduğu belirtilmektedir. Ludwig ve Pittman(1999,s.461), yüksek öz-yeterliği olan ergenlerde madde kullanımının daha az olduğunu, bu ergenlerin daha az antisosyal davranışlara yöneldiklerini vurgulamaktadır.

Sanatsal eğitimin temelini, biyolojik, toplumsal ve kültürel bir varlık olarak insan oluşturmaktadır. İnsan duyuşsal, bilişsel ve devimsel yönleriyle bir bütünsellik içindedir. Bu bütünlüğe sahip yapı içerisindeki doğa ile uyumlu bir yaşam sürmesi, doğayı gözlemlenme ile başlamakta, belleği ile gelişmektedir. Bu bağlamda sanat eğitiminin temeli erken çocukluk döneminden başlayarak genişleyen bir çemberde önemli olmaktadır. İlim varlıkları ve olayları sınıflandırarak bilgiler zinciri oluşturmaktır. Okul kişiliğinin biçimlendiği ve insanın doğaya karşı farkındalık kazandığı önemli ve en kapsamlı öğretim alanıdır. Okullar hem kuramsal bilgiler bağlamında, hem de uygulamalı çalışma alanlarında bireyin kişisel gelişimi, ilgi ve yeteneklerinin fark edilmesi ve geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu gelişimsel süreçte amaç yaratıcı, üretici, toplumsal ilişkilerde olumlu, dengeli ve ruh sağlığı yerinde bireyler yetişmesidir. Sanatsal eğitim özünde bireyin duygularını ve düşüncelerini, yetkinlik ve yeteneklerinin bütünsel olarak gelişimine yönelik yaratıcı ve yapıcı faaliyetleri kapsamaktadır (Ünver, 2016,s.870). Sanat eğitimi, kazandırdığı geniş perspektif ile ergenlerin içinde buldukları dönemi daha uyumlu, daha yaratıcı ve üretken olarak geçirmelerine, kendilerini tanıyarak (ne yapıp ve yapa mayacaklarına),sağlıklı benlik ve kişilik geliştirmelerine yardımcı olabilmektedir. Nitekim sorunlarıyla baş edebilme, kendini ifade edebilme, (deşarj olabilme güdüsünün ve ortamının oluşturulması) duygusal, sosyal ve akademik öz yeterliğin gelişimine önemli katkıda bulunacaktır. Araştırmanın çalışma kapsamında, lise öğrencilerinin sanat eğitimi

alıp almama durumunun öz-yeterlik düzeylerini etkileyeceği düşünülerek, 9. ve 11. sınıf öğrencilerinin öz-yeterlik düzeylerinin (duygusal, sosyal ve akademik) incelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda,

1. Güzel Sanatlar Lisesi ve Anadolu Lisesi öğrencilerinin öz-yeterlik (duygusal, akademik ve sosyal) puan ortalamaları anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
2. Dokuzuncu ve on birinci sınıf öğrencilerinin öz-yeterlik (duygusal, akademik ve sosyal) puan ortalamaları anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma tarama modelindedir. Çalışma 2017-2018 eğitim öğretim yılında Niğde ili merkezinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı iki farklı lisede yapılmıştır. Araştırmaya her iki okuldaki 9. sınıf ($n=213$) ve 11. sınıfta ($n=180$) öğrenim görmekte olan toplam 393 öğrenci katılmıştır. Uygulama yapılacak okulların yöneticileri ve rehber öğretmenleri ile gerekli görüşmeler yapılarak uygun görülen tarihlerde ölçek uygulanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Çocuklar İçin Öz-yeterlik Ölçeği: “Çocuklar İçin Öz-yeterlik Ölçeği”, 12 ve 19 yaş dönemindeki ergenlerin duygusal, sosyal ve akademik öz-yeterliklerini belirlemek amacı ile Muris (2001) tarafından oluşturulmuştur. Türkçe uyarlaması Telef (2012) tarafından gerçekleştirilmiştir. Açıklayıcı faktör analizi sonunda 3 faktör altında toplandığı saptanmıştır. Ölçeğin iç tutarlık katsayılarına bakıldığında ölçeğin geneli için .86, alt boyutlarından duygusal öz-yeterlik için .78, sosyal öz-yeterlik için .64, akademik öz-yeterlik için .84 olarak belirlenmiştir. Ölçek beşli Likert tipi bir ölçektir “1= hiç ile 5= çok iyi”. Toplam öz-yeterlik alt boyut puanlarını oluşturan maddelerin toplamı ile elde edilmektedir. Ergenin ölçekten alabileceği en düşük puan 21, en yüksek puan ise 105’tir. Elde edilen puanın yüksekliği öz-yeterlik düzeylerinin yüksekliğini, alınan düşük puan ise çocukların öz-yeterlik düzeyinin düşük olduğunu belirtmektedir.

Veri analizi

Veri analizinden önce veri seti eksik değerler açısından kontrol edilmiştir. Veri setinde 20 gözlemde eksik değerlere rastlanılmıştır. Bu doğrultuda little’s MCAR testi yapılmış ve veri setindeki kayıp verilerin tamamen yansız bir şekilde dağıldıkları görülmüştür. Bu bağlamda herhangi bir silme işlemi yapmak yerine beklenti maksimizasyonu yöntemiyle eksik değerler tamamlanmıştır. Her bir değişkende yer alan uç değeri belirlemek için z puanları incelenmiş ve boxplot kontrol edilmiştir. Z puanlarında 13.001 değerini geçen bir z puanına rastlanılmamış ve boxplot incelemesi sonucunda da uç değere rastlanılmamıştır. Bu doğrultuda verilerin analizi 393 gözlem üzerinden yürütülmüştür. Verilerin normal

dağılımını incelemek için çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiştir. Sonuçlara tablo-1'de yer verilmiştir.

Tablo 1. Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları

	Duygusal	Akademik	Sosyal
Çarpıklık	.19	.10	.07
Standart hata (çarpıklık için)	.12	.12	.12
Basıklık	-.38	-.12	-.24
Standart hata (basıklık için)	.25	.25	.25

Tablo 1 incelendiğinde çarpıklık ve basıklık katsayılarının 0'a yaklaştığı görülmektedir. Bu bulgular veri setinin normal dağılımı sağladığını göstermektedir. Varyansların homojenliği için levene testi yapılmış ve gruplar arasında varyansların homojen olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda verilerin analizinde bağımsız gruplar t-testi yapılmıştır.

Bulgular

Araştırmada yer alan bu bölümünde, araştırma sorularına yönelik istatistiksel analiz ve bulguları sunulmuştur.

Tablo 2. Örnekleme Dâhil Olan Öğrencilerin Okul Türü Göre Duygusal Öz-Yeterliklerine İlişkin T Testi Analiz Sonuçları

Okul türü	n	\bar{x}	SS	t
Güzel Sanatlar Lisesi	103	20.31	6.27	.21
Anadolu Lisesi	290	20.16	6.39	

Tablo 2 incelendiğinde okul türü değişkeni açısından duygusal öz-yeterlik düzeyinde ($t(391) = .21, p > .05$) anlamlı bir farklılık yoktur. Başka bir deyişle, güzel sanatlar lisesi ve Anadolu lisesi öğrencilerinin duygusal öz-yeterlik düzeylerinin birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Örnekleme Dâhil Olan Öğrencilerin Okul Türü Göre Sosyal Öz-Yeterliklerine İlişkin T Testi Analiz Sonuçları

Okul türü	n	\bar{x}	SS	t
Güzel Sanatlar Lisesi	103	23.84	4.79	.95
Anadolu Lisesi	290	23.30	5.02	

Tablo 3' de görüldüğü üzere okul türü değişkeni açısından sosyal öz-yeterlik düzeyinde ($t(391) = .95, p > .05$) anlamlı bir farklılık yoktur. Başka bir deyişle, güzel sanatlar lisesi ve Anadolu lisesi öğrencilerinin sosyal öz-yeterlik düzeylerinin birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Örneklemeye Dâhil Olan Öğrencilerin Okul Türü Göre Akademik Öz-Yeterliklerine İlişkin T Testi Analiz Sonuçları

Okul türü	n	\bar{x}	SS	t
Güzel Sanatlar Lisesi	103	22.39	5.61	2.48*
Anadolu Lisesi	290	20.75	5.85	

* $p < .05$

Tablo 4 incelendiğinde okul türü değişkeni açısından akademik öz-yeterlik düzeyinde ($t(391) = 2.48, p < .05$) anlamlı bir farklılık vardır. Başka bir ifadeyle, güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin ortalama olarak Anadolu lisesi öğrencilerine göre akademik öz-yeterlik düzeyleri daha yüksektir.

Tablo 5. Örneklemeye Dâhil Olan Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Duygusal Öz-Yeterliklerine İlişkin T Testi Analiz Sonuçları

Sınıf düzeyi	n	\bar{x}	SS	t
9. sınıf	213	19.60	6.61	-2.03*
11. sınıf	180	20.90	6.97	

* $p < .05$

Tablo 5 incelendiğinde sınıf değişkeni açısından duygusal öz-yeterlik düzeyinde ($t(391) = -2.03, p < .05$) anlamlı bir farklılık vardır. Başka bir deyişle, on birinci sınıf öğrencilerinin ortalama olarak dokuzuncu sınıf öğrencilerine göre duygusal öz-yeterlik düzeyleri daha yüksektir.

Tablo 6. Örneklemeye Dâhil Olan Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Sosyal Öz-Yeterliklerine İlişkin T Testi Analiz Sonuçları

Sınıf düzeyi	n	\bar{x}	SS	t
9. sınıf	213	23.65	5.01	.90
11. sınıf	180	23.20	4.89	

Tablo 6'ya göre sınıf değişkeni açısından sosyal öz-yeterlik düzeyinde ($t(391) = .90, p > .05$) anlamlı bir farklılık yoktur. Dokuzuncu sınıf öğrencilerinin sosyal öz-yeterlik puan ortalamasının on birinci sınıf öğrencilerinin puan ortalamasına yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Örneklemeye Dâhil Olan Öğrencilerin Sınıf Düzeyi Göre Akademik Öz-Yeterliklerine İlişkin T Testi Analiz Sonuçları

Sınıf düzeyi	n	\bar{x}	SS	t
9. sınıf	213	21.15	6.20	-.11
11. sınıf	180	21.21	5.36	

Tablo 7'de görüldüğü üzere sınıf değişkeni açısından akademik öz-yeterlik düzeyinde ($t(391) = -.11, p > .05$) anlamlı bir farklılık yoktur. Dokuzuncu sınıf öğrencilerinin akademik öz-yeterlik puan ortalamasının on birinci sınıf öğrencilerinin puan ortalamasına yakın olduğu görülmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Araştırmada sanat eğitimi alan ve almayan ergenlerin öz-yeterlik düzeylerinin (sosyal, duygusal, akademik alt boyutlarında) incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında elde bulgulara göre öğrencilerin öğrenim gördükleri okul türüne göre duygusal, sosyal öz-yeterlik puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı; akademik öz-yeterlik puan ortalamaları arasında ise anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin akademik öz-yeterlik puan ortalamalarının Anadolu lisesi öğrencilerinin puan ortalamalarına göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Sezer, İşgör, Özpolat ve Sezer (2006, s.136) benzer bir çalışmada, sınavla ve yetenekle öğrenci alan okullarda öğrenim gören öğrencilerin öz yeterlik algılarının genel liselerde öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Literatür ve yapılan çalışmalarda kişinin kendi yaşantılarının sonuçları ile öz-yeterlik inançları ilişkilendirilmektedir. öz-yeterlik inançları üzerinde deneyimlerin, sosyal ya da modeller tarafından sağlanan dolaylı yaşantıların, sözel ikna ve bireylerin fiziksel ve duygusal durumlarının etkili olduğu belirtilmektedir. Geçmiş yaşantıların sonuçlarının, bireyin gelecekle ilgili başarı ya da başarısızlık durumlarını, kendi hakkındaki değerlendirmelerini ve dolayısıyla benlik algılarını etkilediği vurgulanmaktadır (Bandura, 1999; Akt:Altun ve Yazıcı, 2013, s.147; Van der Bijl ve Shortridge- Bagget, 2001, s.4). Telef ve Karaca (2011, s.511) ergenlerin öz-yeterliklerinin bazı değişkenler bazında farklılaşma durumlarını incelemek üzere yaptıkları çalışmada öğrencilerin sosyal, duygusal, akademik ve genel öz-yeterlikleri ile anksiyete, depresif davranışlar, olumsuz benlik algısı üzerinde negatif yönde anlamlı ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Altun ve Yazıcı (2013, s.151) tarafından yapılan çalışmada da benzer sonuçlara rastlanmaktadır. Söz konusu çalışmada, akademik öz-yeterlik inancı,

akademiksel başarı, yaş ve cinsiyet değişkenlerinin, ergenlerin benlik algıları üzerindeki etkileri incelenmiştir. Araştırma sonucunda öz-yeterlik inancı ile öğrencilerin akademik başarı ve yaş değişkeni arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Mevcut araştırma kapsamındaki güzel sanatlar lisesi yetenekle öğrenci olan bir okuldur. Nitekim öğrencilerin başarılı ve yetenekli oldukları bir alanda öğrenim görmesinin benlik ve dolayısıyla akademik öz yeterliklerini olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir.

Araştırmada öğrencilerin öğrenim gördükleri okul türüne göre duygusal, sosyal öz-yeterlik puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Fakat literatüre bakıldığında bir okuldaki müzik ders saatlerinin artırılmasının, öğrencilerin sosyalleşmelerini olumlu düzeyde etkilediğini (Hallam, 2001; Akt: Özmenteş, 2005,s.90), fiziksel aktivitelere katılım gerçekleştiren öğrencilerin, fiziksel aktivitelere katılım gerçekleştirilmeyen öğrencilere oranla akademik, sosyal ve duygusal öz-yeterlik düzeylerinin daha yüksek olduğunu (Peter, Leslie ve Penelope, 2011,s.6) ortaya koyan çalışmalara rastlanmaktadır. Benzer şekilde (Ünver, 2016,s.36) çalışmasında üniversite öğrencilerinin öz yeterlik düzeyleri ile oyun, dans müzik motivasyon düzeyleri arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki bulmuştur.

Araştırmada 11. sınıf öğrencilerinin ortalama olarak 9. sınıf öğrencilerine göre duygusal öz-yeterlik düzeylerinin daha yüksek olduğu; sosyal ve akademik öz-yeterlik düzey puan ortalamalarının birbirine yakın olduğu belirlenmiştir. Literatüre bakıldığında bazı çalışmalarda (Telef ve Karaca, 2011,s.510) öz-yeterliğin yaşa göre farklılaştığı, bazı çalışmalarda ise (Carroll vd., 2009,s.18; Güven, 2008, s.137; Willemse, 2008,s.84) yaşa göre farklılaşma olmadığı görülmektedir. Telef ve Karaca (2011,s.510) yaptıkları çalışmada ergenlerin akademik, sosyal, duygusal ve genel öz-yeterliklerinde yaşa göre anlamlı farklılık olduğunu belirtmektedir. Araştırmada ergenlerin yaşları arttıkça öz-yeterliklerinin azaldığı belirlenmiştir. Köksal (1997,s.104) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ergenlerin müzik eğitimi alıp almama durumu ile empatik becerileri ve uyum düzeyleri arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Araştırmada sonuç olarak müzik eğitimi alan ve müzik eğitimi almayan ergenlerin empatik becerilerinin farklılaşmadığı, cinsiyet ve sınıf bazına göre müzik eğitimi alıp ve almama durumlarının ergenlerin empatik becerilerinde etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca araştırmada öğrencilerin müzik eğitimi alıp almama durumlarının ergenlerin kişisel uyum ile genel uyum düzeylerinde anlamlı düzeyde farklılaştığı, buna karşın sosyal uyum düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma yaratmadığı tespit edilmiştir. Tanrıdağ (1994,s.64) Sağlık Meslek Lisesinde öğrenim gören öğrencilerinin uyum düzeylerini belirlemeyi amaçladığı çalışmasında, genel uyumun duygusal kararlılık, kendini gerçekleştirme, psikotik belirtiler, nevrotik eğilimler, ailevi ilişkiler, normlar, toplumsal ilişkiler, antisosyallik boyutlarında sınıf bazında farkın anlamlı olmadığını, kişisel ile sosyal uyum bakımından farklılığın önemli olduğunu, dördüncü sınıf öğrencilerinin kişisel uyum, birinci sınıf öğrencilerinin ise sosyal uyum puan ortalamalarının daha yüksek olduğunu belirlemiştir.

Sonuç olarak bireyin yaşam doyumunda öz-yeterlik kavramının önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Sanat eğitiminin, kazandırdığı geniş perspektif ile ergenlerin

kendilerini tanıyarak (ne yapıp ve yapamayacaklarına),daha yaratıcı ve üretken olarak, olumlu benlik ve kişilik geliştirmesine yardımcı olabileceği vurgulanmaktadır (Köksal, 2000,s.100; Toy 2006,s.2). Bu doğrultuda ergen sorunlarıyla başa çıkabilme, olumlu ve olumsuz duygularını ifade edebilme (deşarj olabilme güdüsünün ve ortamının oluşturulması), sosyal, duygusal ve akademik öz yeterlik geliştirebilme becerisi kazanabilmektedir. Ergenlerin öz yeterliğini kazanması açısından, sanatsal faaliyetlerin artırılması, yakın çevrelerinde yaygınlaştırılması ve okullarda sanatsal ortamlarının iyileştirilmesi, öz yeterliğini etkileyecek önemli etkenlerden biri olarak düşünülmektedir. Bu nedenle ergenlik döneminde öz yeterlik arttırmaya yönelik ortak bir yaklaşımla eğitim programlarının geliştirilmesi, ebeveynlerin ve eğitim kurumlarının görevi olmalıdır.

Kaynakça

- Acar, F. (2002). Duygusal zekâ ve liderlik. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 12, 53-68.
- Altun F. ve Yazıcı H. (2013). Ergenlerin benlik algılarının yordayıcıları olarak: akademik öz-yeterli inancı ve akademik başarı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(1), 145-156.
- Artut, K.(2009). *Sanat eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aşkar, P. ve Umay, A. (2001). İlköğretim matematik öğretmenliği öğrencilerinin bilgisayarla ilgili öz-yeterlik algısı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 21, 1-8.
- Bandura, A.,Pastorelli, C., Barbaranelli, C. and Caprara, G. V. (1999). Self-Efficacy path ways to childhood depression. *Journal of Personalit yand Social Psychology*, 76(2), 258-269.
- Bayhan, P. ve Işitan, S. (2010). Ergenlik döneminde ilişkiler: akran ve romantik ilişkilere genel bakış. *Aile ve Toplum Dergisi*, 5(20), 33-44.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı(İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum)*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Carroll, A.,Houghton, S., Wood, R., Unsworth, K., Hattie, J., Gordon, L. and Bower, J. (2009). Self-efficacy and academic achievement in Australian highs schoolstudents: The mediating effects of academic aspirations and delinquency. *Journal of Adolescence*, 32, 797-817.
- Güven, E. D. (2008). *Bir hazır giyim işletmesinde çıraklık eğitimi kapsamında çalışan ergenlerin öz-yeterlik inançlarının kimlik, sosyal karşılaştırma eğilimi ve demografik değişkenler bağlamında incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Pamukkale.
- Kılıç, T. (2013). *Bireysel ve kolektif yeterlilik süreci, belirleyici ve sonuçlarına ilişkin bir model önerisi*. Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

- Köksal, A. (2000). Müzik eğitimi alan ve almayan ergenlerin empatik becerileri ve uyum düzeylerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 99-107.
- Ludwig, K. B. and Pittman, J. F. (1999). Adolescent prosocial values and self-efficacy in relation to delinquency, risky sexual behavior, and drug use. *Youth & Society*, 30(4), 461-482.
- Özmenteş, S. (2005). Müzik eğitiminin boyutları ve çalgı eğitimi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6, (9), 89-98.
- Peter R, Leslie J. and Penelope J. (2011). The measurement of children's self efficacy. *University of Warwick*, 1(1), 1-9.
- Sezer, F., İşgör, İ.Y., Özpolat, A.R. ve Sezer, M. (2006). Lise öğrencilerinin öz yeterlilik düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 129-137.
- Tanrıdağ, R. (1994). Sağlık meslek lisesi öğrencilerinin uyum düzeylerinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 18(91), 58-64.
- Telef, B.B. (2011). *Öz-yeterlilikleri farklı ergenlerin psikolojik semptomlarının incelenmesi*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Telef, B. B. ve Karaca, R. (2012). Ergenlerin öz-yeterliliklerinin ve psikolojik semptomlarının incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 499-516.
- Totan, T., İkiz, E. ve Karaca, R. (2010). Duygusal Öz-Yeterlilik Ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanarak tek ve dört faktörlü yapısının psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 71-95.
- Toy, B. (2006). *Sanat eğitimi alan ve almayan 15-17 yaş grubundaki ergenlerin sosyal uyumlarının ve benlik tasarımlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ünver, D. (2016). *Beden eğitimi ve spor yüksek okulunda öğrenim gören öğrencilerin genel öz yeterlilik inançları ile müzik, dans ve oyun derslerine ilişkin motivasyonlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Ünver, E. (2016). Neden ve nasıl sanat eğitimi. *İdil Sanat Ve Dil Dergisi*, 2016, 5(23), 865-878.
- Van der Bijl, J. J. and Shortridge-Baggett, L.M. (2001). Self-efficacy: theory and measurement. *Scholarly Inquiry for Nursing Practice*, 15 (13), 189-207.
- Willemse, M. (2008). *Exploring the relationship between self-efficacy and aggression in a group of adolescents in the peri-urban town of Worcester*. Unpublished Master of Art Thesis. University of Stellenbosch.